

zegt, we zien het zelf, uit de meegedeelde feiten! Het derde, het uitvoerigste, beschrijft de veelomvattende taak van Colijn „in Nederland”, van zijn intrede in de Kamer tot zijn momenteel positie als leider der regering, minister van koloniën. Ook hier weer zijn het de documenten, die spreken, de voor ieder, ook de politieke vijanden, openliggende stukken.

Eindelijk is er het hoofdstuk over Colijns werk „in het buitenland”: in China, in Indië als mededirecteur van de Bataafsche, te Genève en te Londen als diplomaat, werk dat we kennen van hooren zeggen wat betreft het eerste, van eigen meeleven in de krantenverslagen, wat aangaat het laatste.

Een lijst van Colijns geschriften, en een serie interessante foto-reproducties zijn toegevoegd aan het boek, dat, het behoort nauwelijks uitdrukkelijke vermelding in de inleiding, geheel buiten Dr Colijn zelf om is tot stand gekomen. —

• • •

Zoo is Rullmanns boek over Dr H. Colijn. Een biographie, die niet verouderen zal, een getuigenis van erkentelijkheid in den vorm van objectieve historische beschrijving, het boek, zooals de Standaard het kernachtig uitdrukt van een man en een christen over een man en een christen.

Misschien zal het de sensatie-lievenden onder de vermelde 20.000 koopers teleurstellen. Zeker zal het de speurders naar later-materiaal tegenvalen (want ze vinden niets dan 'omgekeerde'). Maar ons, en allen met ons, die in dankbaarheid zich scharen achter Dr Colijn, als den man dien we als den van God gegeven leider erkennen, is het een verrijking, den beschrevene zoowel als den schrijver waardig.

C. T.

UIT DE HISTORIE

Jubilea.

II.

Tien jaar later, op Zondag 26 Augustus 1906, genoot Gispén het voorrecht, in de Keizersgrachtkerk zijn vijftigjarige ambtsbediening te herdenken met een leerrede over Psalm 89:2a „Ik zal de goedertierenheden des Heeren eeuwiglijk zingen”, dezelfde psalm, waarmee zijn grootmoeder de eeuwigheid was ingegaan. Het was de behoefte van zijn hart te spreken van de goedertierenheden des Heeren, die hem omringd hadden van zijn geboorte af, en die hij nu een halve eeuw lang had mogen verkondigen, onderwezen en gesterkt door persoonlijke ervaring. Ja zijn leven en lot is nauw verbonden aan dat der vrijgemaakte kerken, in welke de Heere, nu deze laatste vijftig jaren, zoo duidelijk geopenbaard heeft zijn liefde en trouw, en den rijkdom zijner goedertierenheden. Hij vertelt dan zijn eigen levensloop in verband met de geschiedenis dezer kerken. Na eerst geteekend te hebben, hoe de Afscheiding tot stand kwam, en met welke bezwaren ze had te kampen, gaat hij aldus voort:

„Vijftig jaar lang is nu mijn leven en lot aan dat der Kerken verbonden geweest, en in onderscheidene gewichtige betrekkingen heb ik haar mogen dienen. Met het oog op alles wat voorbij is, is de nagelaten indruk geen andere, dan dat de Heere alleen groot is, en alles opwekt om te zingen van de goedertierenheden des Heeren.

Ook buiten de scheiding heeft de Geest des Heeren in den loop van deze vijftig jaren nog krachtig gewerkt tot geloof en bekeering, en Hij heeft mannen verwekt in wie 't profetische woord nawerkte: twist tegen ulieder moeder! en die de genade ontvingen om voor waarheid en recht pal te staan. En onder hen mannen van diepe vaste overtuiging; groote, wetenschappelijke kracht en buitengewone talenten; mannen, die hunne ziel hadden overgegeven voor het heil van Gods kerk. Gij allen herinnert U de uitkomst van den strijd voor de leer en de rechten der Gereformeerde Kerk binnen het genootschap jarenlang gestreden. Het jaar 1886 hebben de meesten onzer doorleefd, en velen leven er nog, die een werkzaam aandeel in het Conflict van die dagen gehad hebben. Vervolgingen, als in de eerste helft der eeuw, hadden toen niet plaats. Ook werden de kerken, die de organisatie van 1816 verwierpen, niet gedwongen afstand te doen van den naam, goederen en rechten der Gereformeerde kerken. Maar de kerkbesturen zetten de ambtsdragers af en verklaarden het lidmaatschap vervallen, en de rechterlijke macht ontzegde elken eisch aan de aldus gevonnenen, zoodat de mannen van '86 even naakt aan den dijk kwamen te staan als de mannen van '34. Doch ook al dat onrecht heeft niet kunnen verhinderen dat het woord des Heeren zijn loop had. Kerken en scholen verdubbelden, en allerwege traden bekware, meestal jeugdige, leeraren op, met het onveranderlijk, eeuwig Evangelie. Ook dat alles heeft moeten medewerken om onder ons het profetische woord te vervullen:

De Heere heeft Sion gegrondvest; opdat de bedrukten Zijns volks daar een toevlucht zouden hebben.

En nu heb ik niet alleen den dag mogen beleven, dat de mannen van '34 en '86 elkaar terugvonden, maar het is mij ook gegeven ambtelijk daartoe te mogen medewerken.”

Aankankelijk — wij weten het — stond Gispén tegenover deze poging om de beide kerkengroepen te vereenigen, wat schuchter. Hij kon daartoe, in den eersten tijd, niet van harte medewerken. En dat niet, omdat hij die eenheid niet oprechtelijk begeerde; maar hoe scheiding en doleantie in een hooger begrip te vereenigen waren, ging zijn beperkt bevatlingsvermogen te boven. Doch toen voortdurende samensprekingen met hooggeachte broeders en een juist inzicht in de beginselen, waaruit beide kerkengroepen leefden, hem overtuigden, niet alleen van de mogelijkheid, maar ook van de noodzakelijkheid der vereeniging, op grond van de gemeenschappelijke belijdenis en de daaruit voortvloeiende kerkregering, was ook zijn streven op vereeniging en samensmelting gericht. Zijn blijdschap daarover vertolkt hij in deze woorden:

„Nooit zal ik vergeten dien gedenkwaardigen 17den Juni van het jaar 1892, toen, in deze zelfde kerk (Keizersgrachtkerk), de handen van de voorzitters der beide synodes elkander omklemden, als symbool van de eenheid der Gereformeerde kerken in Nederland, en wij te niet mochten doen hetgeen eens kinds was. En al is mijn toen uitgesproken wensch en bede: „dat wij zoo saamgevloeid en saamgesmolten mochten wezen, dat niemand de breuk der saamgesmolten deelen meer zien kon”, niet ganschelijk vervuld in geheel het land; de kerk van Amsterdam heeft toch dien zegen genoten. Sinds 1898 kennen wij hier geen A of B meer. Wij kennen slechts broeders en zusters, van eenzelfde huis, van één geloof, van één doop, van ééne hoop onzer beroeping. Op mijn ouden dag geniet ik nu het onuitsprekelijk heerlijk voorrecht de ééne Gereformeerde kerk, in de hoofdstad des lands, te mogen dienen. Toen ik, nu juist 25 geleden, de bediening des woords in de toenmaals Christelijke Gereformeerde gemeente te dezer stede aanvaardde, deed ik het met vreeze en beven. Had men mij toen voorspeld de dingen die geschieden zouden, mijn aangeboren zwaarmoedigheid zou mij ongeloovig het hoofd hebben doen schudden. Maar God verbaast ons door zijne groote daden, om ons te doen gevoelen hoe klein wij zijn. Verlegen sta ik hier thans vanwege alles wat ik, in die kwart eeuw, hier met de gemeente doorleefd heb, verlegen vanwege al de liefde en toegenegenheid die ik al die jaren hier heb genoten en, in de laatste jaren, en niet het minst in de laatste dagen, van de nu vereenigde kerk heb ondervonden. Het is mij behoefte, geliefde gemeente, hiervoor openlijk mijn dank uit te spreken.

In de vijf gemeenten die ik vóór u diende, de gemeenten te De Lier, Vlissingen, Giessendam, Kampen en Zwolle, heb ik steeds veel goeds genoten. Wederwaardigheden in het ambt, waarover ik ambtgenooten soms hoorde klagen, heb ik nooit in die mate ondervonden. En wat mij bij toeneming tot ootmoed stemt, het is de achtting en de toegenegenheid mijner ambtgenooten, die aan theologische school of universiteit hunne opleiding genoten, en mij nooit, neen nooit, mijne minderheid lieten gevoelen, maar integendeel mij eere gaven die mij vaak verlegen maakte. En al bleef de betekenis der woorden: zorg en smart mij niet onbekend tot op dezen dag, daar staat toch zoo veel goeds tegenover, dat ik alleen van de goedertierenheden des Heeren wil spreken. Wel moest ik het grootste deel mijner kinderen jong ten grave brengen, maar toch viel mij het voorrecht te beurt, dat van degenen die ik behouden mocht, een tweetal lust en liefde had tot het predikambt, en nu reeds eenige jaren de kerken met eere dienen. De donkere wolk die voor een tweetal jaren boven mijn huis hing, hebt gij allen gezien. Uwe hartelijke belangstelling, uw gebed dat uit den mond uwer leeraren, voor het herstel mijner dierbare vrouw, uit het midden der gemeente opging, was als een zilveren rand om die wolk. En God heeft ook uw gebed verhoord, en tegen alle menschelijk verwachten en voorspellen in, mij mijne vrouw als uit den dood wedergegeven. Wat zal ik meer zeggen? De goedertierenheden des Heeren zijn groot, van eeuwigheid tot eeuwigheid.

En voorts is dit de getuigenis mijner consciëntie, dat ik nooit eer of toejuiching gezocht heb of met pluimstrijkende woorden heb omgegaan. Wel ben ik meermalen op den voorgrond geschoven, maar die mij kennen, weten dat zulks niet mijn schuld was, en niemand zich daarover meer verbaasde dan ik zelf. En onder alles wat er op kerkelijk en theologisch gebied in den loop der jaren, voorviel, is ook peinzensmoetheid mij niet geheel onbekend gebleven. Maar mijne theologie, als ik het zoo noemen mag, is te innig met mijn leven één, dan dat ik haar ooit zou kunnen loslaten. Bij de waarachtigheid van het geschreven Woord Gods en onze daarop gegronde belijdenis, heb ik met alle geloovigen een persoonlijk en eeuwig belang. En wat voor mij in dat Woord geopenbaard werd, heb ik aan de gemeente gegeven. Vol onvolkomen-

heid, met onnoemelijk veel gebrek en schuld; maar ik heb het gegeven naar mijn innigste, diepste overtuiging, met mijn gansche ziel, en met de gaven, die God verleende. Daarom, in weerwil van alles, en niettegenstaande alles wat nêrdrukt en zorge wekt, zullen wij toch gelooven dat God verheerlijkt wordt in zijne werken, en in de werken zijner werken, en van niets anders zingen dan van de goedertierenheden des Heeren...”

• • •

In den loop der week was er in Bellevue een avondreceptie, om den jubilaris te feliciteeren. Daar werd hij toegesproken door den voorzitter van het Feestcomité, Professor Biesterveld, die hem een feestgave met oorkonde overhandigde.

Daarop nam Gispén zelf het woord. Het verheugde hem te zijn toegesproken door Professor Biesterveld, evenals spreker zelf, „een echte Amsterdamsche jongen; mede een levend bewijs, dat Gods wegen wonderlijk zijn en de God van onze voorouders en ouders onze God is”.

Onderstaande oorkonde getuigt van de aanhankelijkheid der Amsterdamsche gemeente aan haar oudsten leeraar:

1856

1906

Den zeventienden Augustus in het jaar onzes HEEREN 1906 werd het den Weleerwaarden Heer

DE WILLEM HENDRIK GISPEN

gegeven te gedenken, dat GOD de HEERE hem vijftig jaren lang in de Bediening van het WOORD had gesteld.

Den zeventienden Augustus 1856 werd hij bevestigd in den Dienst des WOORDS bij de KERK onzes HEEREN te De Lier; daarna mocht hij arbeiden in de KERKEN van Vlissingen, Giessendam, Kampen en Zwolle.

Den zeventienden Augustus 1881 werd de KERK van Amsterdam, in wier midden hij was geboren, zeer verblijd, toen hij haar als Dienaar des WOORDS werd geschonken. In haar midden mocht hij nu 25 jaar arbeiden.

Groote zegeningen werden op den feestdag van den zeventienden Augustus 1906 herdacht.

GOD DE HEERE heeft

DE WILLEM HENDRIK GISPEN

voor Zijne KERKEN in Nederland, voor de KERKEN, die hij mocht dienen, voor de KERK der hoofdstad bijzonderlijk tot een zeer rijken zegen gesteld, waarvoor HEM toekomt de lof en prijs.

Op dien feestdag toonden het zeer velen, met:

DE WILLEM HENDRIK GISPEN

den HEERE blijde te willen danken voor de bewezen genade.

Bij de dankzegging voegden zij de bede, dat het den HEERE mocht believen den grijzen Dienaar nog lang te doen voortarbeiden, tot ZIJNS NAAMS eer, tot de komst van ZIJN KONINKRIJK en tot troost van ZIJN SION.

Het Comité voor de viering van het vijftigjarig jubileum van

DE WILLEM HENDRIK GISPEN

besloot deze OORKONDE bij de feestgave, door vele leden der KERK van Amsterdam samengebracht, aan den geliefden Leeraar te overhandigen.

Het Comité voornoemd:

Prof. P. Biesterveld.
J. B. Blankenberg.
J. Bührmann.
J. H. Haast.
C. A. Höweler.
B. J. Lindeboom.
Joh. van Oostveen.
H. B. Ponsiat.
W. H. van Schaick.
D. Schut.

Doch niet alleen door het Gereformeerde volt in de hoofdstad, maar door heel Gereformeerd Nederland werd dit gouden ambtsjubileum meegevierd. Algemeen voelde men, dat het hier niet een stadswijk, en zelfs niet een stad, maar een land en een levenstijdperk van een halve eeuw gold.

De jubileumpreek verscheen bij den Boekhandel voorheen Hövker en Wormser, met het schoone portret van den geestvollen grijsaard.

RULLMANN.

MUZIKALE KRONIEK

Onze houding ten opzichte van de Toonkunst.

Er zijn Christenen, die zich trots voelen op hun aesthetische armoede, omdat zij die armoede aanzien als kenmerk van verkiezing.

Maar wie zichzelf armer maakt dan hij is beledigt den Christus, Die arm geworden is, om ons rijk — ook aesthetisch rijk — te maken.

Dr B. Wieland

Er zijn in het leven zeer veel belangrijke dingen. Ik som ze u niet op, ge weet ze zelf.

Ze zijn ook niet allemaal voor ieder gelijk. De één noemt dit, de ander dat. Dat hangt o.a. hiermee samen, dat niet alle mensen zuiver zien. Ze noemen laatst wat eerst, eerst wat laatst is.

De één
het geloof
godsdien
het geloof
Een nut
buiten.
Een a
actie. Va
waard is
niet?

Einde
pen wel
het geloof
dingen c

Aan
niet ver
en chris
nummer
van mij
christelij
ik zegge
heet —
hij zegt:
belangste
Maar
ieder do
geven.

Numm
harl en
te zien
wikkel
vrolijk
bepaald
opwekk
je weer
voor de
haar ged
in de w

Numm
Een steu
zitter van
In alle n
nooit ee

Doór
anders.
Heel aan
Heeft hi
tigs gaan
ten. (Ze
komen
raar e.d.
corten?

aardig v
sland ge
een gees
vergader
Organist
beroep t
noodig.
concert!

is het al
„geestelij
gevonder
dingen s
voor ove

Numm
mensch
eens voe
domper
hem te
niet acti
formeer
zwaar o
geloof in
al wat u
nig geref
juist dō
lei een
dingen,
een min
snoept e
mer één
niet zijn
het gelo
heerscht
— onder
als gelo
voor din
kerk, se
Zagen
stelling,
zien.

Numm

mensch

eens voe

domper

hem te

niet acti

formeer

zwaar o

geloof in

al wat u

brek en schuld; zijn innigste, diepste ziel, en met de rom, in weerwil van wat neêrdrukt gelooven dat God en, en in de werlts anders zingen es Heeren..."

in Bellevue een s te feliciteeren, or den voorzitter Biesterveld, die overhandigde. woord. Het ver- n door Professor „een echte Am- evend bewijs, dat de God van onze d is".

van de aanhan- meente aan haar et jaar onzes HEE- arden Heer

GISPEN

HEERE hem vijftig i het WOORD had

werd hij bevestigd ERK onzes HEEREN den in de KERKEN n en Zwolle. werd de KERK van s geboren, zeer ver- les WORDS werd cht hij nu 25 jaar

n feestdag van den tht.

GISPEN

voor de KERKEN, ERK der hoofstad n gesteld, waarvoor r velen, met

GISPEN

n voor de bewezen

e bede, dat het des i Dienaar nog lang AAMS eer, tot de tot troost van ZIJN het vijftigjarig jubl

GISPEN

feestgave, door vele samengebracht, aa- igen.

Comité voornoemd: P. Biesterveld. Blankenberg. Irmann. Haust. Höweler. Lindeboom. van Oostveen. Poesiat. van Schatek. thut.

ereformeerde volk- teel Gereformeerde abtsjubileum mee- dat het hier nie- n stad, maar eet i een halve eeuw

bij den Boekhande- , met het schoone ijsaard.

RULLMANN.

RONIEK

n de Toonkunst.

zich trots voelen op omdat zij die armoek verkiezing. mer maakt dan hij e arm geworden is, on ch rijk — te maken. Dr B. Wieleng belangrijke dinga- ze zelf. or ieder gelijk. De at hangt o.a. hier- chen zuiver zien- est wat laatst is.

De één zegt vele dingen, en ook onder anderen (!) het geloof, of — en dat is dan nóg verder af — de godsdienst. Die man draagt zoo „onder andere" het geloof in zijn zak, zooals u en ik ons horloge. Een nuttig ding, maar ach, je kunt er desnoods buiten.

Een ander zegt: het geloof en de christelijke actie. Verder is er niets wat mijn belangstelling waard is. En spreken zoo onder ons de meesten niet?

Eindelijk, dan heb ik de drie belangrijkste groe- pen wel genoemd, een derde. Die zegt: eerst is het geloof, en uit dien wortel komen alle andere dingen op.

Aan den eenen kant zult ge van mij als geloovige niet verwachten, dat ik de beteekenis van geloof en christelijke actie zal onderschatten, zooals nummer één dat doet. Anderzijds kunt ge ook van mij als musicus niet vergen, het geloof en de christelijke actie zoozeer te overschatten, dat ik zeggen zou: al wat niet Kerk, School of Staat heet — want dat bedoelt nummer twee wanneer hij zegt: geloof en christelijke actie — is mijn belangstelling niet waard.

Maar laat mij, vóór we partij kiezen, u van ieder door mij genoemd type eens een voorbeeld geven.

Nummer één. Een fijne, levenslustige vent. Met hart en ziel bij zijn werk. Sportief. Een lust, hem te zien en te spreken. Ruim van blik, goed ontwikkeld. Ook een echt muzikliefebber. Steeds vroolijk. Toch, als het noodig is, ernstig. Zelfs bepaald gelóóvig. Diep onder den indruk na een „opwekkingssamenkomst" bijvoorbeeld. „Dat kan je weer eens heelmaal klein maken". Voelt wat voor de kerk. Toch maar mooi, wat allemaal door haar gedaan wordt. Maar... 's Zondags in de kerk, in de week aan je werk...

Nummer twee. Een stoere kerel, degelijk, ernstig. Een steun voor de wijk. En voor de partij! Voorzitter van de schoolvereniging. Een stevig debater. In alle mogelijke besturen. En... d'r bij! Verzuimt nooit een vergadering. Leeft mee.

Door al dat werk heeft hij nooit tijd voor iets anders. Nu ja, en geen interesse ook. Muziek? Heel aardig, maar daar moet je tijd voor hebben. Heeft hij niet. Musici? Laten ze liever wat nuttigs gaan doen. Er is gebrek aan bruikbare krachten. (Ze mogen nog blij zijn, als ze er zoo afkomen en er geen adjectieven als: excentriek, raar e.d. over hun hoofd worden uitgestort). Concerten? Zonde van je avond. Niet dat hij ze niet aardig vindt, maar wat is daar nu ooit door tot stand gekomen? Muziek studeeren? Nu, om eens een geestelijk lied te begeleiden, in huis, op een vergadering, en, als het noodig is, in de kerk. Organist, dat behoeft je „bij ons" niet voor je beroep te zijn. We hebben geen vak-organisten noodig. 't Heeft in de kerk niet „mool". 't Is geen concert! Als het maar niet hinderlijk is. (En dat is het al gauw). Muziek zonder woorden? Zonder „geestelijke" strekking? Heeft hij nooit wat aan gevonden. Neen gerust, als je zooveel belangrijker dingen aan je hoofd hebt, heb je daár geen tijd voor over.

Nummer drie. Een rustig, weinig opvallend mensch. Geen slappeling al wordt hij daar wel eens voor aangezien. (Door nummer twee.) Geen domper ook, al meent nummer één dat. Hij is hem te zwaar op de hand, terwijl de ander hem niet actief genoeg vindt en hem, wat zijn gereformerd zijn betreft, niet voor vol aanziet. Te zwaar op de hand, omdat hij alles vanuit het geloof in Christus beziet en ernst maakt, met het: al wat uit het geloof niet is, dat is zonde; te weinig gereformeerd, omdat hij, niettegenstaande, neen juist dóór zijn geloof in Christus, aan veel en velerlei een warm hart toedraagt. Gaat aan de mooie dingen, maar die uit het geloof niet zijn, niet met een minachtend gebaar voorbij, als nummer twee, snoept er niet zoo nu en dan eens van, als nummer één, maar betreurt het, dat ze uit het geloof niet zijn. Nummer één begrijpt hem niet, omdat het geloof bij hem zoo absoluut alle dingen beheerscht en hij zich daaraan — bijna overdreven! — onderwerpt, de tweede kan er niet bij, dat hij als geloovige zoo'n groote sympathie heeft, óók voor dingen, die niet luisteren naar den naam: kerk, school of staat.

Zagen wij hem zoo dus voortdurend als tegenstelling, we willen hem nu nog even als stelling zien.

Hij is de man, die ernst maakt met het geloof, dat GOD de kunst aan de menschen gegeven heeft, en dat ze één van Zijn heerlijkste gaven is. Hij is er diep van doordrongen, dat het zonde is, zoo de mensch aan deze gave, als aan iets minderwaardigs, voorbij gaat en hij weet ook, dat niemand dat ongestraft doen kan, maar zich daarvoor opzettelijk verarmt. Trouwens, wie kan zonder zichzelf schade te doen, één van Gods zeges-

ningen verachten? Hij zoekt en steunt zooveel mogelijk de christelijke kunstbeoefening — ik bedoel hier zoowel christelijk, als kunst in den waren zin des woords — en leeft met haar mee, ziet haar als Gods gave. Hij waarschuwt, zoowel wanneer het christelijke, als wanneer de kunst in gevaar komt. Hij bidt voor haar.

Hoeveel menschen doen dat, bidden voor de kunst en haar beoefenaars?

...

't Schetsen van deze drie typen is tegelijk geweest, ze beoordeelen. Neen, ik dweep niet met den man, die het geloof en de christelijke actie onder anderen noemt, maar ook de mensch, die alleen deze actie ziet opkomen uit het geloof, is niet te verdedigen.

En toch... zoo doen en denken onder ons zoo velen.

Waarom zijn we op het gebied van de kunst zoo slecht bedeeid? — dat ziet ge toch, hoop ik, niet als een soort van eer? — terwijl we op andere terreinen goed voor den dag komen?

Daarop kan men onder ons de wonderlijkste antwoorden hooren geven. Het gevaarlijkste lijkt me wel dit: ach, wij zijn hier maar vreemdelingen, de kunst beoefenen is ons niet gegeven; dat moet van den overkant komen. En de wonderlijkste argumenten worden aangevoerd en men verkracht soms de historie om te bewijzen, dat de kunst alleen het deel kan zijn van de ongeloo- vigen.

Nu, zoo op het eerste gezicht lijkt het daar wel eens op, en klinkt dit antwoord als een vrome berusting, maar voor wie iets verder kijkt, is zoowel het één als het ander onwaar.

Alleen maar, we moeten de lijn tusschen dezen kant en overkant op de juiste wijze trekken. Die lijn moet niet zóó worden aangebracht, dat aan dezen kant alleen staan de leden der Gereformeerde Kerk, en aan den overkant, alles wat daartoe niet behoort. De lijn loopt tusschen Christ- geloovigen en óngeloovigen! Zoo gezien is dus een Roomsche of Ethische een dwalend geloovige, goed, maar een gelóóvige en behoort hij mèt zijn kunst aan dezen kant. En zóó gezien, blijkt juist, dat niet de ongeloo- vige, maar de gelóóvige kunstenaars de uitblinkers zijn geweest, de universeelen. En dan weet een ieder, die de geschiedenis kent, verschillende namen van Christenkunstenaars in alle takken der kunst te noemen. Ik behoeft u, voor wat de Toonkunst betreft, den naam van Bach slechts in herinnering te brengen. Kunnen we hem niet met recht een universeel kunstenaar noemen, en is deze man niet, afgaand op zijn eigen uitspraken, een echte geloovige geweest?

Maar als dan blijkt, dat de stelling van dezen kant en overkant niet opgaat, hoe komen we er dan aan? Op deze vraag zou ik willen antwoor- den: dat komt, doordat onze maatstaf in de meeste gevallen niet deugt. Mogen wij, om nu maar iets te noemen, iemand, die niet het juiste inzicht in het Zondagsgebed heeft, die er b.v. geen bezwaar tegen heeft, op Zondag een concert te geven of daaraan mee te werken, zonder meer als over- kant, ongeloo- vige, verlorene, brandmerken? Men is er tegenwoordig in de muziekcritieken onzer Christelijke pers druk mee bezig aan te toonen, dat mannen als Bach, Händel, Haydn, Mozart, Mendelssohn enz. Christenkunstenaars zijn geweest, en dat veelszins terecht. Maar ge weet toch wel, dat ze geen lid van de Gereformeerde Kerk zijn geweest, en zelfs lang niet Calvinistisch in hun denken? B.v. Haydn en Mozart Roomsche waren?

En we gaan toch hieraan, dat er op dit oog- blik nog maar zoo zeer weinig kunstenaars te vinden zijn onder ons, geen argumenten ont- leenen? Dat zou even kortzichtig (van verre niet ziende, bijziende) zijn, als wanneer men in tijden toen het ongeloo- fheerschte, zou hebben beweerd, dat staatsmannen en geleerden alleen aan den overkant te vinden zouden zijn. Onze groote mannen hebben het tegendeel afdoende bewezen.

Is het te veel gezegd, dat zij zelfs zóóveel voor kerk, staat en school gedaan hebben, dat daar- door de kunst onder den voet is geloopt? Ik wil niemand beschuldigen, maar het is het opmerken waard, dat wij steeds spreken van wetenschap en kunst, terwijl het elders heet, precies andersom, kunst en wetenschap. (Gebouw voor-, welhouder en minister van kunsten en wetenschappen).

Wij nemen ten opzichte van de kunst een verkeerde houding aan. Zoolang we nog met een voldaan-lachend gezicht zeggen, „dat we geen noot zoo groot als een schilderhuis kennen" en zoo- lang we daaraan blijven ontleenen, het recht om de muziek te negeren, zoolang we alleen het ware en het goede erkennen, maar het schoone verwaar- loozen, zoolang zal de disharmonie in veler leven voortduren. Een disharmonie, die het gevolg is van het miskennen van één van Gods heerlijkste ge- schenken: de Toonkunst.

JAC. KORT.

Van een deftig orgel, fraaye muziek, ende diverse loffelicke saecken.

Het „deftige orgel", waarvan sprake is in de titel, staat in de Ned. Hervormde Kerk te Maas- sluis. Niet lang geleden is de tweehonderdste ver- jaardag van dat prachtinstrument gevierd.

Op zichzelf zou er al reden genoeg zijn om in een muzikale kroniek dit feit te memoreeren, maar nu de geschiedenis van dit orgel, en van de „kloeke orgelisten" die en voorzoover ze het bespeeld heb- ben, is bestudeerd, en vastgelegd in druk, nu is het een extra genoegen terug te komen op de her- denking van Govert van Wijns kostbare schenking.

Sedert 4 December 1732, de datum van de eerste godsdienstoefening met begeleiding van het nieuwe orgel, hebben heel wat organistenhanden en -voeten de drie manualen en het pedaal bespeeld. Het volledige lijstje van de officiële functionarissen is opgenomen in de merkwaardige uitgave die de kennis betreffende dit instrument en zijn bespelers ook in de toekomst kan bevorderen, en dat de titel draagt: „Van een deftig orgel".

Toen ik de interessante beschrijving las, dacht ik met dankbaarheid aan de vriendelijke uitnoodi- ging van den tegenwoordigen bespeler, den heer W. Oranje, bekend door zijn „Twinfig Koraal- voorspelen", om hem „op" zijn orgel een bezoek te brengen.

Nog aardiger werd de lectuur van het door Jan Zwart geschreven boekje, nu ik het Maassluis- sche werk niet slechts kende „van hooren zeggen", doch eveneens „van hooren spelen".

De eeuwenoude geschiedenis van zoo'n antiek orgelwerk geeft een zekere sfeer, zoodat men bij het bespelen als vanzelf moet denken aan hetgeen er zich wel met en bij het orgel moet „afgespeeld" hebben.

Het merkwaardige in het door de Maassluis- sche Boekhandel uitgegeven boekje „Van een def- tige Orgel" is nu, dat de schrijver tegelijk mèt de plaatselijke orgelhistorie verschillende aardige din- gen memoreert die van groot belang zijn voor de kennis van het orgelspel in vroeger tijd.

Daarom raad ik alle orgel-liefhebbers aan, de gezellig geschreven historie van dit instrument en zijn bespelers, te lezen, en zoo hun kennis te verrijken met meer dan Maassluische orgelge- schiedenis.

Daar „orgel"-geschiedenis tevens een stuk „mu- ziek"-geschiedenis is, en het orgel steeds een bij- zondere plaats ingenomen heeft, vinden alle lezers van de muzikale kroniek in „Van een deftig Orgel" iets van hun gading.

Enkele weken geleden hoorde ik door de radio den heer W. Oranje dit tweehonderdjarig instru- ment bespelen na een kerkdienst. De luisteraars konden toen meteen hooren, hoe de componist zijn „20 Koraalvoorspelen" wil uitgevoerd hebben; de ruime keuze die hij er uit deed, gaf tenminste wel een indruk daarvan. Nu ik toch de lof van het Maassluische orgel en zijn beschrijving zing, wil ik van de gelegenheid gebruik maken op deze composities (uitgave Lichtenauer, Rotterdam) te wijzen. Minder geschikt in 't algemeen als voor- spelen in de dienst, zijn ze voor programma's, waar plaats is voor wat „kleingood" zeer bruik- baar... mits niet per dozijn geleverd.

We leven in een tijd, waarin de belangstelling voor degelijk orgelspel groeit, en die belangstel- ling blijkt reeds op allerlei wijze uit daden. Een ervan is de spontane huldiging van Jan Zwart bij zijn 40-jarig jubileum, waarover in deze rubriek reeds geschreven werd. Bij een zóó uit drang van geestverwantschap gevierde herdenking van levenswerk mag ter onderscheiding van de on- telbare volgens eenheidspatroon gefabriceerde ju- bilea waarmee gecoquetteerd wordt, wel een streepje aan de balk! Onder de bezoekers van Jan Zwarts concerten, en onder zijn leerlingen hebben zich de Gereformeerden niet onbetuigd gelaten. Hoe zou het ook kunnen? Over het artistieke gehalte van Jan Zwarts produceerende en repro- duceerende prestaties is het mogelijk verschillend te oordeelen, maar zonder uitzondering zal ieder moeten toestemmen, dat hij de belangstelling voor koraal en geestelijk lied heeft weten te her-wekken en te boeien. Ook heeft Jan Zwart in zijn propa- ganda door klavier en pen zich niet geschaamd, het Calvinisme in zijn beteekenis voor het muziek- leven recht te doen wedervaren. 't Is een verblij- dend teken, dat op grond van zijn principiële geluid, zijn accentueeren van eigen karakter der kerkelijke muziek, hem zooveel goede wenschen uit Gereformeerde kring zijn toegestroomd. Juist deze kant van zijn werkzaamheid herdenken we met dankbaarheid in een blad ter ontwikkeling van het Gereformeerde leven.

Die dankbaarheid voor het goede voorbeeld dat Jan Zwart in veel dingen geeft, doet mij in deze rubriek één goede wensch aan de vele reeds ge- uite, toevoegen, en ik weet, dat velen zich met deze wensch vereenigen zullen, n.l. dat Jan Zwart zijn taak, gereformeerd reformeerende, nog eens mag voortzetten in die kerk der Reformatie waarin we hem krachtens zijn persoonlijke en onze nationale geschiedenis gaarne zouden zien, opdat hij ook in dit opzicht bewonderende Gereformeerde volge- lingen op de goede weg mag voorgaan.

Heel begrijpelijk is het, dat juist Jan Zwart, on-